

Fraselån – hvorfor rider de (måske) højt på bølgen?

Irene Simonsen
Syddansk Universitet

1. Indledning

I en OL-artikel i Politiken citeres bordtennis spilleren Anders Lind i juni 2024 for at glæde sig over ”ikke bare [at] vinde, men faktisk komfortabelt, virkelig tørre gulv med modstanderen” (Politiken, 30.6.2024). Hos Sørensen (1995: 128) beskrives dette oversatte idiom eller oversættelseslån med et eksempel fra 1979, faktisk som hørende til de ”rigtig brutale” under kategorien ”Mest fjender”. I 1979 *tørrede* man godt nok ikke gulv med modstanderen, men *vaskede* det. En sådan tillem্পning kan også iagttages ved *at sidde på hegnet*, hvor *hegnet* i 1985 var et *gærde* (Sørensen 1995: 127); jf. dog også eksempel med *hegnet* fra 1991 (https://dsn.dk/ordbog/noid/sidde_paa_hegnet/). Førstnævnte vending blev optaget i DDO i 2014, den anden i juni 2024. Ved siden af oversættelseslånene eksisterer der om ikke semantisk fuldækvivalente pender, så dog nærsynonyme vendinger, som *at feje/slå af banen* og *at være i syv sind*. Alligevel synes de to fraselån altså at have overvundet døgnfluestadiet. Oversættelseslån er et velbeskrevet emne på dansk (fx Gottlieb 2020, Sørensen 1995, 1997), men Andersen (2020: 19) peger med reference til Gottlieb (2012) på, at ”[man ser] en stigning i antallet af oversatte fraser”. På den baggrund har undersøgelsen til formål at vinde mere indsigt i, hvilke faktorer der motiverer fraselån. Efter en første præsentation af, hvilke fraser der er genstand for undersøgelsen, og en afsøgning af litteraturen for faktorer, der fremmer accepten af fraseologiske oversættelseslån, præsenterer artiklen udvalgte resultater fra dels en korpusanalyse, dels en spørgeundersøgelse.

2. Undersøgelsesgenstand

Interessen for at undersøge bl.a. de to ovennævnte fraser har rod i projektet ”The peculiarities of the phraseology of English from a contrastive perspective”¹, som udgik fra Université de Limoges og i korthed gik ud på at finde frem til idiomer, der er særegne for engelsk og ikke findes på øvrige europæiske sprog. I projektet er først 100 idiomatiske udtryk blevet udvalgt fra flere leksikografiske kilder, men hovedsageligt fra *Collins Cobuild Dictionary of Idioms*, og metoden, man derpå har anvendt til at identificere de for engelsk særegne idiomer, har været at oversætte dem i kontekst, dvs. i klip fra engelsksprogede presstekster, til øvrige europæiske sprog. Idiomerne er inddelt ud fra et onomasiologisk princip, i ti grupper, under begreber som lykke, vrede, u-/beslutsomhed, fattigdom etc. Et kriterium i oversættelses-/udvælgelsesprocessen har været, at de engelske idiomer ikke måtte have dannet grundlag for oversættelseslån i de andre sprog. Dette kriterium ligger til grund for udvælgelsen af de 10 fraser, som denne artikel behandler, idet de har til fælles, at de netop er (potentielle) oversættelseslån og samtidig modsvares i større eller mindre grad af etablerede danske fraser. Det drejer sig om to fraser til at udtrykke overstrømmende glæde, *at danse i gaderne* og *at føle sig på toppen af verden*, om den nævnte frase til udtryk af ubeslutsomhed *at sidde på hegnet*, de to fattigdoms-fraser *at holde ulven(e) fra døren* og *at få enderne til at mødes*, en frase til udtryk af succes *at ride høje på en bølge*, tre fraser til udtryk af indflydelse/kontrol, nemlig *at vride armen om på nogen*, *at komme tilbage i sadlen* og *at være i førersædet*. Tiende frase er ovennævnte, som optræder i varianterne *at tørre*, *at feje* eller *at vaske gulv med nogen*.

¹ 2021-2024; jf. <https://www.unilim.fr/ceres/projets-internationaux/the-peculiarities-of-the-phraseology-of-english-from-a-contrastive-perspective/>

Potentielle ”PPE-idiommer”*	(Potentielle) oversættelselån	Eksempler på oversættelse med etablerede udtryk
1. to be dancing in the streets	at danse i gaderne	(hoppe og) danse af glæde
2. (to feel) on top of the world	at føle sig på toppen af verden	ikke være til at skyde igennem
3. to sit on the fence	at sidde på hegnet (/gærdet)	at være i syv sind
4. to keep the wolf from the door	at holde ulven(e) fra døren	at holde sulten fra døren
5. to make ends meet	at få enderne til at mødes	at få det til at løbe rundt
6. to be riding high on a wave (be riding high + ride (on) a wave of something)	at ride højt på en bølge (/ bølgen)	at ride på en bølge
7. to twist someone’s arm	at vride armen om på nogen	at sætte tommelskruerne på
8. (to get) back in the saddle	at komme tilbage i sadlen	at komme op på hesten igen
9. to be in the driving seat	at være i førersædet	at have tøjlerne
10. to wipe the floor with someone	at tørre/fejje/vaske gulv med nogen	at fejje/slå nogen af banen

*PPE = reference til projektet ”The peculiarities of the phraseology of English from a contrastive perspective”, jf. fodnote 1.

Tabel 1. I midterste spalte de 10 (potentielle) oversættelselån, som er genstand for analysen.

3. Fraseologiske oversættelselån og faktorer, som fremmer dem

Fraseologiske oversættelselån defineres af Gottlieb (2012: 176) som idiomatiske flerordsenheder bestående af danske ord, der er oversat direkte fra engelsk. Fiedler (2014: 17-19) underbygger og kompletterer denne beskrivelse med fem kriterier til definition af typen, nemlig i) at det er flerordsenheder, der ii) er (delvis) faste, iii) leksikaliserede som enheder, iv) idiomatiske og v) med konnotativt potentiale. Oversættelselån hører til kategorien indirekte lån og beskrives i flere kilder ved en mangel på saliens eller synlighed, i det mindste ift. direkte lån:

Mens direkte lån normalt påkalder sig en vis opmærksomhed – i hvert fald så længe de er nye – glider mange oversættelseslån mere eller mindre ubemærkede ind i det danske sprog. (Jensen 2009; jf. også Sørensen 1995: 58; Farø & Gottlieb 2012: 2; Gottlieb 2012: 177; Gottlieb 2020: 169; Fiedler 2012: 247; Solano 2012: 200)

Sidestillingen af manglende synlighed og ubemærket optag i sproget beskrives hos Bańko et al. (2022: 95) mere eksplicit således: "Language purists accept foreign words more readily if they are in a native disguise".

Kontekstuelle katalysatorer, der nævnes i litteraturen i relation til oversættelseslån, omfatter diskurspraksis, medialitet, tematisk domæne og sociokulturelle variabler. Hvad angår det første punkt, peger Sørensen (1973: 117f.) og Fiedler (2014: 61) på journalistiske tekster, der enten oversættes eller skrives af journalister, som opererer i en international kontekst, eller som behandler internationale emner, som vigtige bærere af oversættelseslån (jf. Gottlieb 2020: 165, Solano 2012: 209). Gottlieb (2020: 154) fremhæver specifikt *Ekstra Bladet*, som et særligt fremmede medie i dansk sammenhæng (jf. også Andersen 2019), og ift. tematisk domæne anføres fx *sport*, som et af de områder, der fører til generel optagelse af engelske lån (Gottlieb 2020: 156, Sørensen 1995: 199). Til sociokulturelle faktorer, der kan spille en rolle for accepten af engelskinspirerede udtryk generelt, kan tælles alder, køn og bopæl (Jarvad 1995).

Hvis man ser på lingvistiske faktorer, lister Gottlieb (2020: 165-166; 2012: 174) fire faktorer op, som er betingende for engelskinspirerede neologismers succes eller accept i sproget, nemlig i) om de repræsenterer nye fænomener, ii) om de udfylder et eksisterende tomrum, iii) om de kan tjene som eufemismer, eller iv) om de får kendte fænomener til at lyde nye.

Fiedler (2014: 40) skriver specifikt om de fraseologiske oversættelseslån, at deres stilistiske potentiale eller ekspressive merværdi ("expressiver Mehrwert") bidrager til, at de spredes. Det er interessant, fordi det kontrasterer med den generelle beskrivelse af oversættelseslån som ikke-saliente, men det er en beskrivelse, som harmonerer med, hvad Jensen (2009) og Sørensen (1995) skriver. Jensen (2009) fremhæver fx den tydelige billeddannelse i et udtryk

som at tænke ud af boksen, mens Sørensen (1995: 141) i sammenhæng med frasen *synke eller svømme* (< *sink or swim*), der konkurrerer med *briste eller bære*, skriver, at et oversættelseslån kan synes ”mere frisk og original[t]” end danske udtryk. Fiedler (2014: 40-41) betoner også en anden fremmede faktor for de fraseologiske oversættelseslån, nemlig at de, som leksikaliserede enheder (”lexikalisiertes Fertigstück”), kan fungere som vigtige byggeklodser (”Bausteine der Kommunikation”) i især mundtlig kommunikation og bidrage til at overvinde udfald eller blokeringer i kommunikationen.

Værd at fremhæve ift. dette korte overblik, er Gottliebs ord om, at ”[...]even where there is no stylistic, let alone semantic, void in a language, an Anglicism may edge itself in sideways” (Gottlieb 2020: 174; 2012: 179). Derudover minder Fiedler (2014: 61) om den betydning som gentagelse i sig selv kan have:

Wendungen, die ursprünglich vielleicht aus der Not geboren sind, mangels einer besseren Entsprechung im mündlichen Sprachgebrauch als wörtliche Übersetzung geprägt worden sind und uns folglich befremdlich erscheinen, können offensichtlich durch ständige Wiederholung ihre Merkwürdigkeit verlieren.²

Med baggrund i ovenstående tanker er de to spørgsmål, som udgør udgangspunktet for undersøgelsen, dels 1) om accepten af de nævnte potentielle fraseologiske oversættelseslån påvirkes af tilstedeværelsen af etablerede semantisk ækvivalente danske fraser, og 2) om andre kontekstuelle eller sproglige faktorer, herunder diafasiske og diastratiske faktorer, spiller en rolle for accepten af fraselånene.

4. Undersøgellesdesign

Accept operationaliseres i undersøgelsen dels som udbredt brug, dvs. frekvens i presstekster, dels som det, jeg her benævner modersmålstalendes receptive og evaluative accept. Receptiv accept vil på den ene side sige forståelse af og anerkendelse af brug af fraserne i presstekster, mens den evaluative accept på den anden side indebærer

² “Vendinger, der oprindeligt måske er blevet skabt af nød, som af mangel på bedre tilsvarende vending i det mundtlige sprog er blevet overtaget som ordret oversættelse, og som derfor virker fremmede for os, kan tilsyneladende miste deres mærkværdighed ved konstant gentagelse.” (Fiedler 2014: 61).

bedømmelse i form af en rangordning af fraserne ift. egen sprogbrug. Analysen er delt i en korpusundersøgelse og i en spørgeundersøgelse.

I korpusanalysen bruges Infomedia; og i søgningen indgår *alle medier i alle år*, dvs. fra 1990 til 31.7.2024. Kun umiddelbart tilgængelige artikler i Infomedia indgår, og ikke-idiomatiske udtryk frasorteres. De resterende forekomster af de mindst frekvente syv af de ti fraser er kodet for de fire kriterier, leksikalsk stabilitet, medie, diskurspraksis (forstået her som nationalt vs. internationalt nyhedsstof) og tematisk domæne.

Spørgeundersøgelsen er gennemført på to måder, nemlig dels som en onlineundersøgelse i Google forms (<https://llk.dk/sm0zeb>), hvor der er udtrukket data fra perioden 9.-16. august 2024, dels en ikke-anonym del, hvor en klasse på Studenterkursus på 1. år på Århus Akademi er blevet spurgt, den 15. august 2024.

Spørgeundersøgelsen er tredelt: I første del indhentes demografiske data om køn, alder, uddannelse, bopæl og også førstesprog. I anden del undersøges respondenternes receptive accept i en multiple choice cloze-test. Den består af ti spørgsmål med hver to uddrag af presstekster med udfyldningshuller. Tekstuddragene er udvalgt fra Infomedia, så der er 10 tekster med oversættelseslån, 6 tekster med en etableret frase og 4 tekster med en ikke-idiomatisk løsning. Et eksempel på spørgsmål til undersøgelse af *at sidde på hegnet* - med markering af pressteksternes oprindeligt anvendte formuleringer og også kildeangivelse, som var udeladt i skemaet – ses her:

Fraselån – hvorfor rider de (måske) højt på bølgen?

”Vælg den formulering, som du ville sætte ind på den tomme plads i de nedenstående tekster. Sæt kun kryds ved én formulering for hver tekst:

er ubeslut-somme	X	Jeg ved så også, at der findes rigtigt mange mennesker, der ikke har styr på tingene. Det betyder ikke, at de _____	Hvilken rolle spiller olieselskaberne? »Man _____, venter og observerer. Man ser ikke elbilen som en mulighed, men som et problem - og det er selve problemet.« (Information, 11.12.2012)	er ubeslutsom	
er i syv sind		_____ eller vandrer hvileløst rundt i tilværelsen. De passer deres arbejde, de passer dagens dont. [...] (Nordjyske Stiftstidende, 2.1.2008)		er i syv sind	
sidder på hegnet				sidder på hegnet	X

Tabel 2. Eksempel på multiple choice cloze-test-spørgsmål til måling af receptiv accept.

I spørgeundersøgelsens tredje del, hvor den evaluative accept måles, bliver respondenterne i ti spørgsmål bedt om at svare på spørgsmålet, om de bruger eller kunne forestille sig at bruge oversættelseslånet, et etableret idiom eller en distraktor, som er en fiktiv frase. Spørgsmålet kan de besvare på en Likert skala:

”Hvor enig/uenig er du i følgende udsagn: *Jeg bruger selv eller ville kunne finde på at bruge følgende udtryk:*

	meget enig	enig	delvist enig	uenig	meget uenig
<i>at grutte sten med nogen</i>					
<i>at tørre/feje/vaske gulv med nogen</i>					
<i>at feje/slå nogen af banen</i>					

Tabel 3. Eksempel på spørgsmål til undersøgelse af respondenternes egen brug af fraserne (evaluativ accept).

Tanken bag anvendelsen af en distraktor var at sætte valg af oversættelseslån i perspektiv til valg af ikke-sprog, en metode, som en undersøgelse af Bańko et al. (2022) inspirerede til.

5. Resultater: Korpusundersøgelsen

På basis af frekvens kan oversættelseslånene inddeles i tre forskellige grupper, nemlig de fraser, som kun er repræsenteret ved meget få forekomster (< 50), de, som er en smule mere frekvente (50-1.000), og de, som kan klassificeres som etablerede idiomer (> 1.000):

Frekvens: < 50 Alder ¹			Frekvens: 50-1.000 Alder			Frekvens: > 1.000 Alder		
a. at holde ulven(e) fra døren	10	B.T.15.12. 1997	e. at ride højt på en bølge/bølgen	53	Pol.28.4.94 [DDO: B.T.1991 KDK: 1991]	h. at være i forersædet	1.443	EB.17.3. 1990 [DDO opt.2024; DblKøgeRing Ros2009]
b. at danse i gademe	21	WA.28.2. 1992	f. at sidde på hegnet/gærdet	96	B.21.8.94 [DDO: opt.2024 Nyoid: 1991 KS: 1985]	i. at vride ammen om på nogen	3.434	Pol.4.5.89 [DDO: DR1984 KS: 1980]
c. at komme tilbage i sadlen	23	EB.11.5. 1997	g. at tørre/feje/vaske gulv med nogen	104	Pol.9.8.94 [DDO: opt. 2014 (tørre, feje) KDK: 2001 (feje) KS: 1979 (vaske)]	j. at få enderne til at mødes	10.263	Pol.29.11.89 [DDO: BerlT.1990 KS: 1975 (cp.HG2020)]
d. at føle sig på toppen af verden	41	JP.23.11. 1997						

Tabel 4. Antal forekomster af de udvalgte fraser i Infomedia samt førstegangsregistreringer. (¹ KS = Sørensen 1995; HG = Gottlieb 2020.)

Inddelingen harmonerer til dels med frasernes alder eller årstal for, hvornår de første gang er registreret brugt, og også med en eller anden grad af formel accept i form af behandling i lingvistisk litteratur eller optagelse i ordbøger. Den mest frekvente og ældste frase ser ud til at være j. *at få enderne til at mødes*, som også er behandlet hos Gottlieb (2020:174), mens de fire fraser i venstre spalte er de nyeste og mindst frekvente. De seks fraser i midterste og højre spalte er optaget i DDO, hvilket måske kan ses som udtryk for, at de har bevæget sig væk fra at have en midlertidig status.

Trods de få forekomster af de 7 mindst frekvente fraser, a-g, kan man se en jævn stigning i brug fra starten af halvfemserne³. Ved d. *at føle sig på toppen af verden* og e. *at ride højt på en bølge/bølgen* kan man se et fald efter 2020, men tallene er så små, at det er svært at konkludere, om det er udtryk for fremtidigt exit, eller om fraserne fastholder en plads i sproget.

Blandt de tre mest frekvente lån bekræfter udviklingen for j. *få enderne til at mødes*, hvad Gottlieb (2020: 174) observerer for tidsrummet indtil 2010, nemlig at det er et idiom, som bliver brugt i tiltagende grad og har en meget stejl udviklingskurve⁴.

Annoteringen af fraserne a-g mht. medialitet, national vs. international diskurs og tematisk domæne viser, at der mht. medialitet, er to punkter, som springer i øjnene. Det ene er den tabloide presses betydning for spredning af fraserne. I optællingen består den tabloide presse kun af to medier, nemlig Ekstra-Bladet og B.T., og især førstnævnte ser ud til at spille en afgørende rolle for fraserne a. *at holde ulven(e) fra døren* (16,7%), c. *at komme tilbage i sadlen* (21,7%), g. *at tørre/feje/vaske gulv med* (18,3%) og i lidt mindre grad for d. *at føle sig på toppen af verden* (9,8%)⁵. Et andet resultat, som er interessant i forbindelse med medialitet, er den rolle som erhvervsaviser og økonomiske magasiner (*Børsen*, *Erhvervsbladet* og *Watch*-medierne) spiller for spredningen af f. *at sidde på hegnet/gærdet* (36,1%) og i nogen grad for e. *at ride højt på en bølge/bølgen* (13,2%). Dvs. disse to fraser synes i nogen til høj grad at være tæt knyttet til en økonomisk diskurs.

Opdelingen i nationalt vs. internationalt stof viser, at der samlet set er en næsten ligelig fordeling af fraserne (internationalt stof: 47,5% : nationalt stof: 52,5%)⁶. Domænemæssigt er sport (23,2%) efter politik (29,5%) og økonomi (24,3%) det domæne, som fraserne er mest repræsenterede i.

Der er tydelige forskelle at iagttage ift. de enkelte fraser: Vendingerne a. *at holde ulven(e) fra døren*, b. *at danse i gaderne* og f. *at sidde på hegnet/gærdet* optræder hyppigst i internationale nyheder om

³ Jf. tabel A i appendikset.

⁴ Jf. Tabel B i appendikset.

⁵ Jf. Tabel E i appendikset.

⁶ Jf. Tabel C i appendikset.

politik og økonomi (a: 39%; b: 38%; f: 58,5%)⁷. Til sammenligning forekommer fraserne c, d, e og g hyppigst i national presse (c: 78%; d: 65%; e: 58,2%; g: 52,8%), og c. *at føle sig på toppen af verden* og d. *at komme tilbage i sadlen* primært i kategorien *Liv og mennesker* (c: 26%; d: 49%). Det er en kategori med portrætter og artikler om enkelte menneskers personlige dramaer og skelsættende livsbegivenheder med vægtning af nyhedskriteriet identifikation. I den forstand er det ikke overraskende, at disse fraser anvendes her. Ift. tematisk domæne viser resultaterne også, at specifikt g. *at tørre/fejfe/vaske gulv med fortrinsvis anvendes ifm. emnet sport* (58,6%).

6. Resultater: Spørgeundersøgelsen

Der indgår i alt 63 personer i spørgeundersøgelsen, 30 fra online-undersøgelsen og 33 elever fra studenterkursus, hvilket betyder, at der er en klar dominans af 17-24-årige (43; 25-54-årige: 5; 55+: 15), af kvinder (44; mænd: 18; øvrige: 1), og af personer fra Midtjylland (45; Syddanmark: 12; hovedstaden: 6; Nordjylland, Sjælland: 0). Uddannelsesmæssigt dominerer næst efter ungdomsuddannelsesniveau (34), lang videregående uddannelse (21; MVU: 7; KVVU: 1).

Hvis man ser på det overordnede resultat af den første del af undersøgelsen, hvor respondenterne blev bedt om at vælge mellem et oversættelseslån, en etableret frase og et ikke-idiomatisk udtryk, er resultatet, at ikke-idiomatiske udtryk bliver valgt frem for de to andre typer. Fordelingsmæssigt er tallene 44 % (n: 540) for ikke-idiomatiske udtryk, 30 % (n: 370) for etablerede idiomer og 26 % (n: 326) for de potentielle oversættelseslån.

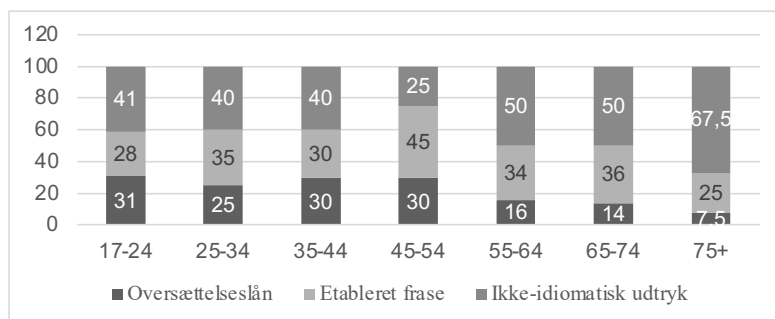
I detaljer⁸ er den procentdel af respondenterne, der vælger de nye fraser, højere end for de andre to muligheder, i 2 tilfælde. I 5 tilfælde gælder dette for etablerede idiomer, og i 7 tilfælde for ikke-idiomatiske løsninger. De to fraselån, der tilvælges af et tydeligt flertal af respondenterne, er d. *at føle sig på toppen af verden* (52%) og h. *at være i førersædet* (65%). To andre fraselån, c. *at komme tilbage i sadlen* og f. *at sidde på hegnet* vælges af næsten et flertal (c: 49%; f: 48%). De fraselån, der fravælges til fordel for ikke-idiomatiske formuleringer, er a. *at holde ulvene fra døren (at leve for)*, b. *danse i gaderne (at være meget glade)* og i. *at vride armen om på (at lægge*

⁷ Jf. Tabel D i appendikset.

⁸ Jf. Tabel F i appendikset.

hårdt pres på), mens de fraselån, der fravælges til fordel for etablerede fraser, er j. *at få enderne til at mødes (at få det til at løbe rundt)* og g. *at tørre/feje/vaske gulv med modstanderen (at feje/slå modstanderen af banen)*. Frasen e. *at ride højt på bølgen* fravælges halvt til fordel for *at have succes*, halvt til fordel for *at ride på en bølge*.

Opdelt efter aldersgrupper ses det, at alder har en markant indflydelse på respondenternes valg. Aldersgrupperne til og med 54 år vælger oversættelseslånene i 25-31 % af tilfældene. I aldersgrupperne på 55 år og op falder andelen af oversættelseslån, mens brugen af ikke-idiomatisk sprog derimod ligger på 50 % eller mere. Interessant nok deler den yngste og ældste aldersgruppe en tendens til at fravælge etablerede idiomer, mens det er den midaldrende gruppe, der accepterer flest idiomer:

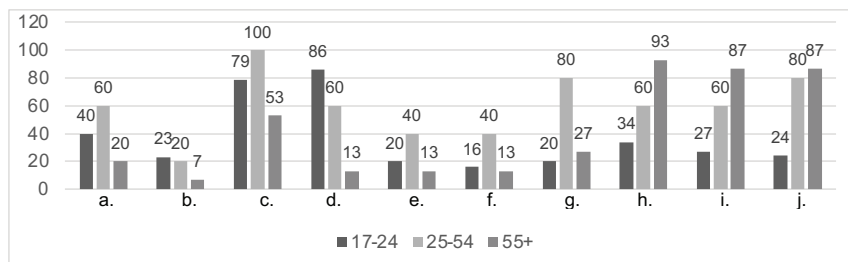
Tabel 5. Alder som en faktor: Valg af oversættelseslån, etableret frase og ikke-idiomatisk udtryk fordelt på aldersgrupper i multiple choice cloze-test (beregnet som procentdel af det samlede antal valg i hver aldersgruppe).

Det overordnede resultat af den anden del af undersøgelsen viser, at deltagerne i 40 % af besvarelserne er *meget enige*, *enige* eller *delvist enige* i at bruge eller at overveje at bruge et af oversættelseslånene i deres eget sprog. Det er kun 8 procentpoint færre end tallene for etablerede idiomer (48%). Det viser altså, at der er en tydelig forskel mellem, hvad respondenterne accepterer receptivt (mindre), og hvad de accepterer i eget sprogbrug (mere).⁹

⁹ Jf. appendiksets tabel G, hvor den samlede rangordning af a) oversættelseslån, b) etablerede fraser og c) distraktorer i forhold til personlig brug ses.

I detaljer¹⁰ viser svarene en høj grad af enighed (*meget enig, enig*) om brugen af h. *at være i førersædet* (70%), i. *at vride armen om på nogen* (54%) og j. *at få enderne til at mødes* (52%), altså de mest hyppige oversættelselån blandt de 10. Når man ser på de andre 7 fraser, bekræfter placeringen af c. *at komme tilbage i sadlen* og d. *at føle sig på toppen af verden* resultaterne fra den første del af undersøgelsen, da der også er relativt stærk enighed om deres anvendelse (c: 49%; d: 52%). Omvendt viser placeringen af f. *sidde på hegnet/gærdet* interessant nok, at det er et idiom, som folk accepterer i læsning af presstekster, men som de ikke selv bruger/ville vælge at bruge (kun 14% *meget enige* eller *enige* i brug).

Når resultaterne igen opdeles efter aldersgrupper, bliver det tydeligt, at de mere etablerede oversættelselån tilkendegives brugt af respondenter på 55 år og op. Grupperne under 55 tilkendegiver primært at bruge c. *at komme tilbage i sadlen* og d. *at føle sig på toppen af verden*, mens g. *at tørre/fejle/vaske gulv med nogen* overvejende bruges af den midterste aldersgruppe:

Tabel 6. Alder som en faktor: Procentdel af den respektive aldersgruppe, som svarer, at de er *meget enige/enige/delvist enige* i, at de bruger/ville kunne finde på at bruge oversættelselånet.

7. Konklusion

Med de forbehold, som det er nødvendigt at tage ift. det lille antal undersøgte fraser i korpusundersøgelsen, de relativt få forekomster af de mindst frekvente fraser og de alders- og kønsmæssige samt

¹⁰ Jf. Tabel H i appendikset.

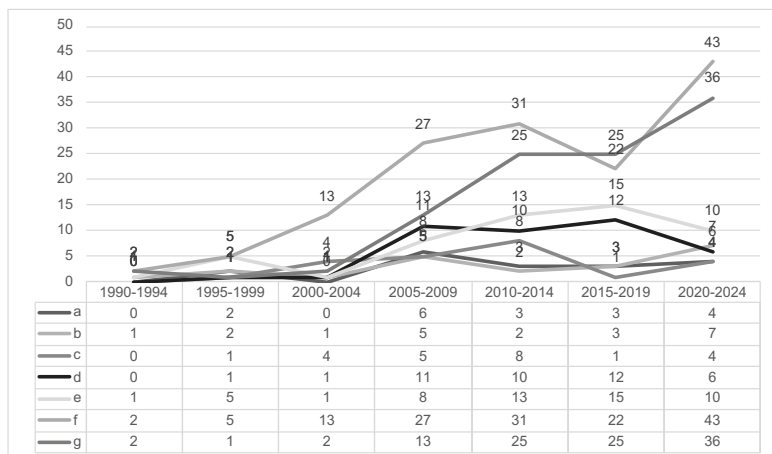
geografiske skævheder i spørgeundersøgelsen, kan der konkluderes følgende som svar på analysens to udgangsspørgsmål: At tilvalget af et oversættelseslån afhænger af, at der er et sprogligt tomrum, bekræftes til dels af undersøgelsen. I multiple choice cloze-testen foretrækkes det etablerede idiom i to ud af ti, altså 20% af de tilfælde, hvor oversættelseslån er udeladt, og det højeste procenttal for dem, der vælger et oversættelseslån, hvor omvendt en etableret frase er udeladt, ligger på 19. En betingende faktor for et klart svar på spørgsmålet er graden af ækvivalens, altså hvor vidt der faktisk er tale om fuld ækvivalens, eller omvendt, om en tilsyneladende ækvivalent ny frase faktisk udfylder et sprogligt tomrum, som kan være skabt af en ny kontekst, en ny virkelighed. Det andet spørgsmål om kontekstuelle faktorer giver mere entydige svar: Korpusundersøgelsen bekræfter således, at journalistisk stofs udgangspunkt i en international kontekst kan være en vigtig faktor for indlån, eksemplificeret ved a, b og f, og at den tabloide presse kan være vigtigt formidlingsled (ses ved a, c, d, g), men også at specifikke tematiske domæner spiller en afgørende rolle for enkelte fraser (økonomi: e, f; sport: g).

Spørgeundersøgelsen viser, at respondenterne accepterer færre nye oversættelseslån receptivt i presstekster (d, h, til dels c, f), end de gør i eget sprogbrug (a, c, d, g, h, i, j). En forklaring kan ligge i diafasiske faktorer, eksemplificeret ved f. *at sidde på hegnet*, der er kendetegnet ved sin binding til en international økonomisk diskurs, som i høj grad formidles via erhvervsblade og økonomiske medier og her accepteres, mens frasen kun opnår lav score ift. spørgsmål om brug i eget sprog. Omvendt forholder det sig med g. *at tørre/fejle/vaske gulv med nogen*, som afvises i den skriftsproglige, mere formelle pressekontekst, men accepteres i eget sprogbrug. Endelig er en diastratisk faktor, der spiller en afgørende rolle for både den receptive og evaluative accept, sprogbrugernes alder.

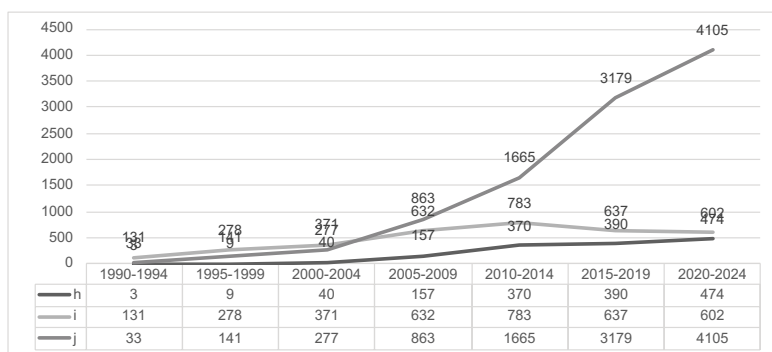
Litteratur

- Andersen, Margrethe H. (2020). Engelske lån i dansk: Nice to have eller need to have? *NyDanske Sprogstudier* NyS 58, 9-37.
- Andersen, Margrethe H. (2019). Moderne importord i danske avistekster. I Margrethe H. Andersen & Pia Jarvad *Yes, det er coolt. Moderne importord i dansk*. Sprognævnets konferenceseerie 6 (s. 33-61). Bogense: Dansk Sprognævn.
- Bańko, Mirosław; Witalisz, Alicja & Hansen, Karolina (2022). Linguistic purism and loanword adaptation techniques: the case of Polish. *Language Awareness*, 31:1, 95-116. DOI: 10.1080/09658416.2021.1990306
- Den Danske Ordbog*. <https://ordnet.dk/ddo> [DDO]
- Farø, Ken J. & Gottlieb, Henrik (2012). *Coole Songs Downloaden: – om engelsk påvirkning af dansk og tysk*. kortlink.dk/2rk2f
- Fiedler, Sabine (2012). Der Elefant im Raum... The influence of English on German phraseology. I Cristiano Furiassi, Virginia Pulcini og Félix R. Gonzáles (red.): *The Anglicization of European Lexis* (239-259). Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.
- Fiedler, Sabine (2014). *Gläserne Decke und Elefant im Raum – Phraseologische Anglizismen im Deutschen*. Berlin: Logos Verlag.
- Gottlieb, Henrik (2012). Phraseology in flux. Danish Anglicisms beneath the surface. I Cristiano Furiassi, Virginia Pulcini og Félix R. Gonzáles (red.): *The Anglicization of European Lexis* (169-198). Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins.
- Gottlieb, Henrik (2019). Engelske lån i dansk. *Mål og Mæle* 3, 17-23.
- Gottlieb, Henrik (2020). *Echoes of English: Anglicisms in Minor Speech Communities - with Special Focus on Danish and Afrikaans*. Berlin: Peter Lang.
- Hands, Penny, Elizabeth Walter & Kate Woodford (red.) (2012). *Collins COBUILD Idioms Dictionary*. HarperCollins Publishers Limited.
- Jarvad, Pia (1995). *Nye ord. Hvorfor og hvordan?* København: Gyldendal.
- Jensen, Jørgen N. (2009). Det er jo ikke raketvidenskab! Om nogle nyere oversættelselån fra engelsk. *Nyt fra Sprognævnet*, 2009/4. 75-79.
- KorpusDK. <https://ordnet.dk/korpusdk> [KDK]
- Nye ord i dansk*. <https://dsn.dk/ordboeger/nye-ord-i-dansk/> [Nyoid]
- Piirainen, Elisabeth (2012). *Widespread Idioms in Europe and Beyond*. Bern: Peter Lang.
- Solano, Ramon M. (2012). Multi-word loan translations and semantic borrowings from English in French journalistic discourse. I Cristiano Furiassi, Virginia Pulcini og Félix R. Gonzáles (red.): *Anglicization of European Lexis* (s.199-215). Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.
- Sørensen, Knud (1995). *Engelsk i dansk – er det et 'must'?* Munksgaards Sprogserie. København: Munksgaard.
- Sørensen, Knud (1973). *Engelske lån i dansk*. Dansk Sprognævns skrifter 8. København: Gyldendal.

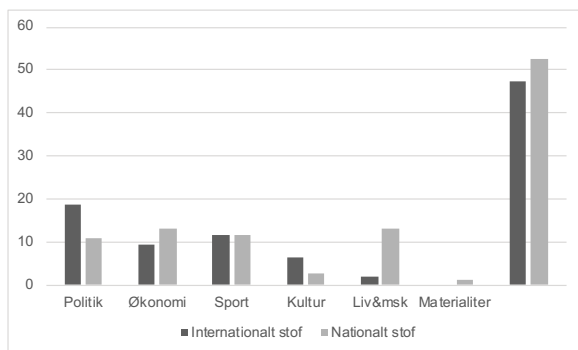
Appendiks

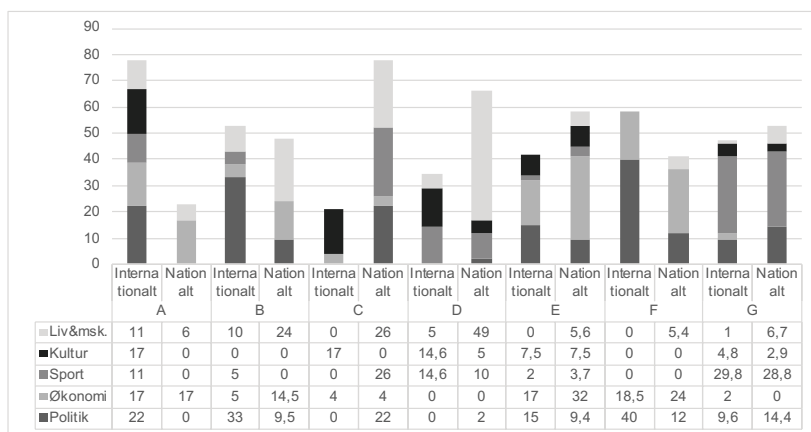
Tabel A. Antal forekomster af fraserne a-g i Infomedia.

Tabel B. Antal forekomster af fraserne h, i og j i Infomedia.

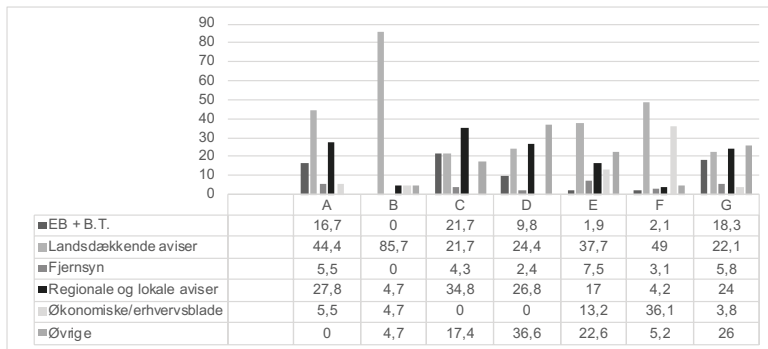

Tabel C. Samlede tal (procent) for fraserne a-g's forekomster ift. diskurs (internationale vs. nationale nyheder) + tematisk domæne.

Tabel D. Diskurs (internationale vs. nationale nyheder) + tematisk domæne. Distribution af fraserne a-g (procent).

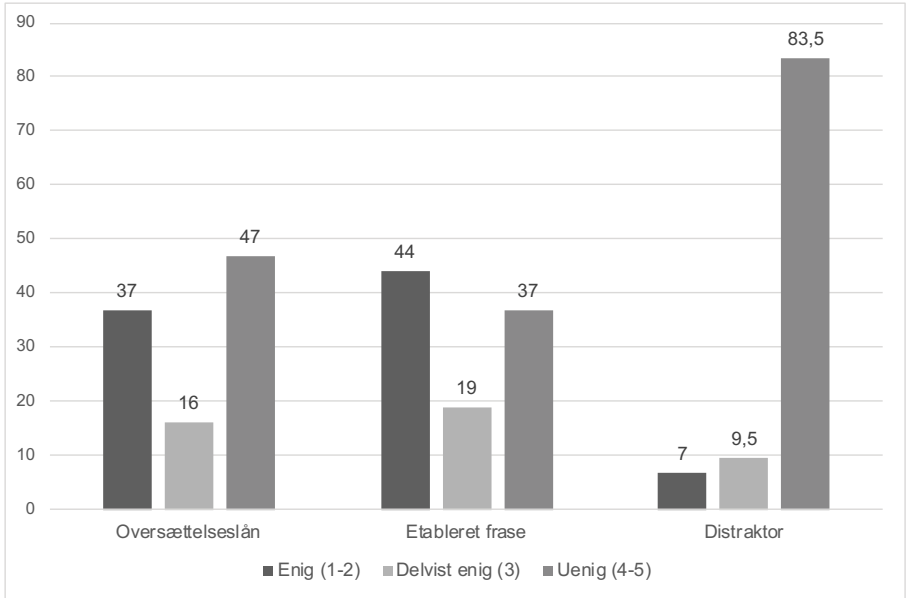
Fraselån – hvorfor rider de (måske) højt på bølgen?

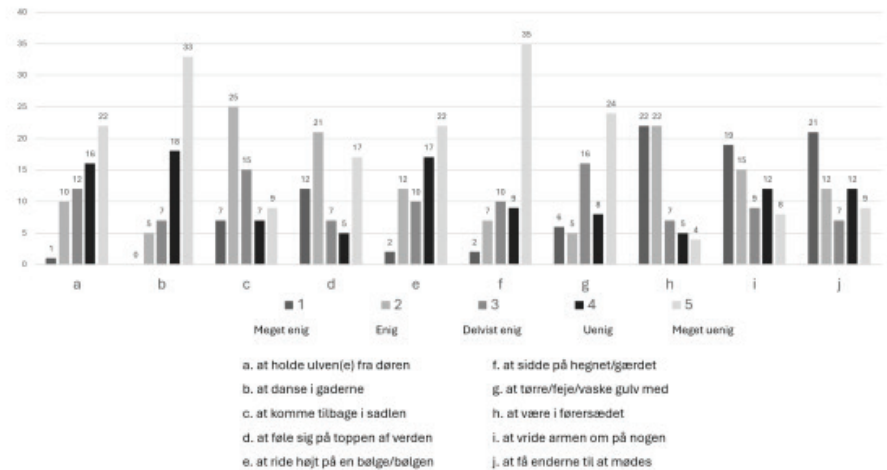
Tabel E. Medialitet. Fraserne a-g's fordeling på medier (procent).

	"R"	Oversættelsestån (ol) %	Etableret frase (ef) %	Ikke-idiomatisk udtryk (non) %
d.1	ol	52	21	27
c.1	ol	49	5	46
f.2	ol	48	24	28
h.2	ol	47	10	43
i.2	ol	35	6	59
e.2	ol	33	21	46
a.2	ol	31	10	59
j.1	ol	29	61	10
b.1	ol	8	35	57
g.1	ol	5	73	22
j.2	ef	8	68	23
g.2	ef	14	64	22
d.2	ef	19	61	19
a.1	ef	4	48	48
b.2	ef	19	48	33
i.1	ef	19	2	79
e.1	non	1	5	94
f.1	non	3	33	63
c.2	non	38	6	56
h.1	non	65	2	33

Tabel F. Spørgeskemaundersøgelse, del i. Svar i procent i multiple-choice cloze-test.
"R" = Udfyldelsesteksternes oprindelige formuleringer.

Tabel G. Spørgeundersøgelse, del ii. Evaluativ accept. Samlet rangordning af a) oversættelseslån, b) etablerede fraser og c) distraktorer i forhold til personlig brug (%).

Tabel H. Spørgeundersøgelse, del ii. Samlet rangordning af oversættelseslån i forhold til personlig brug (absolutte tal).